

ГЛАС ИСТИНЕ.

Лист за црквене проповеди, хришћанску поуку,
духовну књижевност, животописе, старине и православне црквено-народне потребе.

Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Бр. 8.

У Новоме Саду 30. Априла 1887.

Год. IV.

НИКАНОР ГРУЈИЋ,

српски православни владика пакрачки.

Велика православна црква српска завила се данас у црно, јер јој се срушио један између најјачих стубова њених. Славнога владике пакрачког Никанора Грујића нема више међу живима. Априла 8. (20.) отворио се у Пакрацу светао гроб, да прими у се нежнога славуја *Срб-Милутина*, митроноснога песника „Светога Саве“, великога беседника, родољуба и књижевника.

Никанор Грујић родио се у Барањи, у селу *Липови* 1. (13.) декембра 1810. На крштењу добио је име *Милутин*. Оцу му беше име Прокопије, а матери Агрипина. Свршивши основну школу у месту својега рођења, где му је отац био свештеник, ишао је у немачку и мађарску школу у Мароку и Харшању. Прва три гимназијска разреда свршио је у Мохачу, где му је био старији брат, Драгутин, српски учитељ. Разболевши се у четвртом разреду о ускресу, није га могао у Мохачу да сврши, него, по што оздрави, отиде после ускреса 1831. год. у Печуј, и ту сврши гимназију, философију и права.

Већ год. 1833, као гимназиста, показао је велики беседнички дар. Школског директора Дрежницера, кад је те године походио печујску гимназију, поздравио је Грујић врло лепим латинским говором. За једну латинску еклогу, коју је написао у част цистерцитског абаса Вилакса и изговорио са неколико својих другова, добио је од истога награду од 50 фор. Кад је свршио поезију написао је „*Vale*“, латинску оду, коју су штампали његови другови.

У ђачком животу његовом најзнатнија је година 1834, јер је тада осветлао образ себи, учитељима својима, а занајвише народу

своме, којег је жарко љубио до последњег часа мученичкога живота свога. Те године слављена је у Печују лепа светковина. Печујски грађани желећи показати благодарност своју бискупу Игњатију барону Сепешију, који је са 200.000 фор. основао лицеум за философски и правни факултет, свечаним начином, одреде да се за 19. април речене године спреме три награде, које ће се дати оним лицејским ученицима, који најбоље искажу захвалност печујских грађана бискупу. Награда прва била је златан сат, друга сребрн сат, а трећа награда књиге Плинија млађег с преводом Адама Шефера. Између 16 говорника, Грујић је говорио најбоље, и одушевљење слушалаца било је тако велико, да су у глас повикали: „Прва награда нека се да Грујићу а са осталима чините што хоћете.“ Тако се и збило. Грујић доби прву награду. А мимо то, дао му је сенатор варошки Шпис дванаест дуката, дванаест дивотно везаних књига „Аурора“, 12 књига хартија и 12 пера. Због сјајнога успеха, који је показао на овој панегиричкој концертацији веома га је заволео бискуп Сепеши. Кад му је Грујић год. 1835 написао један сотерион у латинским дистихима и предао му га штампана сам собом, Сепеши му захвали љубазно и још му рече: „Да нисте оне вере, које јесте, и од које вас ја не одвраћам, — ја бих знао, што бих с вама учинио.“ А сутра дан асигнирао му је 100 фор. у име штампарских трошкова.

Као правник пропутовао је Грујић са својим другом Остојићем Славонију и био је у Пакрацу код владике Хранислава, који га лепо прими и обдари као учена младића.

У Печују је отпочео Грујић своју књижевну радњу 1837. Чувши да је умро владика горњо-карловачки Лукијан Мушицки, који је био углед тадашњем младом нараштају, написао је, у жалости за тим врлом родољубом један акростикон и штампао га у Павловићећу „Српском народном Листу.“

У владици Стевану Станковићу, који је постао 1837. год. митрополитом, имао је Грујић великога пријатеља и заштитника. Кад је Грујић, ступивши те године у богословију, нашао међу професорима својима жестоких непријатеља, Станковић га узе у обрану. Па кад хтеде Грујић отићи у Пешту, да се више не врати у богословију, Станковић га једва одговори од те намере. Грујић је, истина, отишао у Пешту, али се на скоро вратио и наставио богословске науке у Карловцима. Он је написао у част Станковићу две оде: у првој је опевао избор његов за митрополита, а у другој прославио инсталацију његову. На тим одама потписао се „Михаил Грујић“, а то с тога, што је још у Печују прозван Михаилом, по што професор његов, Петар Хеђи, не знајући какво је то име Милутин, преведе га именом Михаил и тако се звао тим именом, док га није заменио калуђерским *Никанор*, које му је дато за спомен последњег печујског владике Никанора Мелентијевића.

По што је свршио богословију 1840, пошље га митрополит Станковић у манастир Кувеждин игуману Герасиму на искушење. На Петров дан 1841. покалуђери га дворски игуман Константин. Станковић умре 1841, баш онога дана, који је био одређен, да се на њ рукоположи Никанор за ђакона. Дочекавши 1842 инсталацију Јосифа Рајачића за патријарха, би рукоположен лицем на св. Николу поменуте године за ђакона и постављен за професора богословије, место Стојковића, који је био отишао у ман. Раковац. За протођакона произвео га је Рајачић на своје крсно име св. Јована. Од тога времена био је он десна рука патријарху Јосифу Рајачићу. Архиђаконом је произве-

ден у грчкој цркви у Бечу, по што се вратио с митрополитом из Пожуна с дијете.

Кад је изашла краљевска резолуција, којом се протежу закони о преласку из римске цркве и о смешаним браковима и на нашу цркву, било је год. 1846. свечано благодарење за цара Фердинанда, на благовести. Грујић је тада написао еклогу, коју су лепо изговорили гимназисте и богослови.

Јануара г. 1848 предана му је управа ман. Кувеждина. Грујић је украсио и поновио ову обител и тако овековечио у њој спомен свој.

На мајској скупштини 1848 изговорио је знамениту беседу, после које је био Шупљикац извикан за српског војводу; а још је знаменитија беседа његова говорена 21. марта 1861 на сабору српском у Карловцима. Тада је већ био архимандрит крушедолски.

Кад се патријарх Рајачић год. 1850 вратио из Беча, где је учествовао у расправама о војводини, прославио је Никанор 1. мај 1848 панетириком, из којег је неколике примере унео Ђуро Даничић у своју монументалну синтаксу, а и Новаковић се њиме користио пишући синтаксу своју за средње школе.

Године 1859 био је мандатар дијецезе горњо-карловачке. А год. 1861 посвети га Рајачић за владiku. После смрти владике пакрачког Крагујевића постављен је за администратора исте дијецезе, а на скоро за тим потврђен је год. 1864 за владiku пакрачког.

Године 1872 наименован је за администратора српског патријархата. Понесавши са собом из Карловаца 1874 доста немих успомена, вратио се као тајни саветник његовог ц. кр. апост. величанства и награђен великим крстом Франц-Јосифова реда, у Пакрац, где се одвојио, тако рећи, од свега света, а особито се повукао са поља политичкога и посветио последње дане живота свога племенитом раду књижевном и бризи за добро своје цркве и свештенства своје дијецезе. Највеће дело љубави његове спрођу лојалнога му свештенства јесте фонд од 6000 фор., који је основао за удовице свештеничке и нејач њихову у дијецези пакрачкој.

Књижевну радњу љубио је све до смрти своје, и није оставио пера, док год га болест не обори на одар самртни, на жалост књиге српске и на голему тугу свега народа српског.

Од старијих му послова књижевних најзнатнији су „Светковање Благовести“, „Еклога“, „Свети Сава“ и „Приметве“ на Вуков превод новог завета. У млађим годинама највише је писао у Павловићеву „Сри. Нар. Листу“ и Медаковићевој „Седмици“. Његове песме пуне су нежности и сласти, која речи његове прелева у срце читаоца, те их никад не заборавља. Аллегија његова „Сркиња навијала“ остаће још дуго без равне јој друге, што се тиче технике и родољубива духа, који се испољава у тој песми у свакој врсти њеној. Она је у песништву српском оно, што је Шилерово „Звоно“ у књижевности немачкој. Грујићеве су Аллегије историја онога времена, у коме су постале; тога ради може их потпуно разумети само онај, који се уме мислима да пренесе у време, у коме су постале.

Не осврћући се на политичну радњу његову, ваља нам само толико поменути, да је он свакад био велики бранич интереса својега народа и велики Србин. Погледе своје политичне изнео је у делу своме (за које је мало ко знао чије је): „Народна српска скупштина 1-га и 3-га маја 1848. у Карлов-

цима држана“, од кога је изашао други део 1849. („Шта су Срби у овом покрету радили и шта треба сада да раде“).

Од новијих и најновијих послова његових велику хвалу заслужују две књиге „Из живота светих угодника божјих“ и једна књига „Из живота светих угодница божјих“; за тим од превода с француског: „Приповетке мојој кћери“ (Contes à ma fille par J. N. Bouilly) I. и II., „Савети мојој кћери“ (Conseils à ma fille par J. N. Bouilly) — наклада А. Пајевића у Н. Саду. Превео је с францускога „Зборник приповедака за одраслије девојке“, — „Малу Брђанку или поларну звезду“ (Панчево. Штампа и издање Поповића и Косанића) и „Два пријатеља“. Још има његових радова штампаних у „Јавору“, „Српском Забавнику“, „Стражилову“ („Изгубљена земља“, штампано и на по се) и „Сркињи“ („Нашим лепотицама“). Остали су још у рукопису неки знатни радови Грујићеви, који ће јамачно на скоро угледати света.

Велики дух Грујићев, систематско знање и ученост његову признавала су видљивим знацима и књижевна друштва. „Матица Српска“, док је још била у Пешти, изабрала га је за својега почаснога члана. Он је био члан и бивше Матице словачке у Сен-Мартону и дописни члан „Српског ученог друштва“ у Београду.

Жива црква српска свакад се поносила што у крилу своје љуби сина, хоји јој је осветлавао образ још као ђак високих школа полемишући са својим професорима у питањима, која се тпцаху вере. А данас потресена смрћу великога покојника расцвећеним срцем прати га у рајско насеље тужним речима:

Слава ти „небом осигјани“ митроносни песнице Срб-Милутине и вечна ти памет у народу српском!

Владимир Красић.

БЕСЕДА НА ВАСКРС.

Бог је љубав! . . .

Велика је, браћо, силна је, неизмерна је љубав божија, којом од искони прати најлепше дело руку својих — човека!

Створио бог човека по образу своје; то је почетак, а краја љубави тој нема!

Кад је човек мрским делима својим окаљао образ свој, и на душу своју сињи терет греха навалио, — родио се бог на земљи, да у љубави својој спасе човека!

И проповедао је, казивао је бог човеку пут добра и спаса; делио милости, љубио — све!

Кад је човек просуо поруге на сина божијег, и ударио на крст бога свог, и тада не залази сунце љубави божије. „Оче, опрости им, јер не знају

шта чине“ — то су речи што их бог с крста изговори у љубави силној.

Човек се руга, пљује, убија бога, створитеља свога; а бог — трпи, прашта и љуби. О силна је, о неизмерна је љубав божија!

А данашњи празник то је врхунац, то је круна љубави божије.

Бог васкрсао из мртвих и уништио смрт.

Бог васкрсао из мртвих и освештао тиме реч своју, наук свој, што нам га даде за спас и добро свију нас. Бог васкрсао из мртвих, и тиме ударио темељ цркви својој; отворио извор живи, на коме ће се човек у радости и у тузи напајати божанственим пићем вере, наде и љубави.

И та црква христова, тај дар љу-

бави божије човеку, живи ево и данас, и живеће у све векове!

И у тој цркви христовој скуписмо се ево браћо, да прославимо данас празник над празницима, торжаштво торжаштава.

Па како? Како да се дотакнемо свечане одоре данашњега славља?

Ево чујте, шта нам црква вели: „Воскрсенија ден, и просвјетим сја торжештвом, и друг друга обимем, рцем братије, и ненавидјаштим нас простим свја воскресенијем, и тако возопијим: Христос васкресе из мртвих“

„Васкрса је дан, просветлимо се светковином, и један другог загрлимо, и рецимо: браћо, онима који нас мрзе, опростимо све ради васкрса, и тако запевајмо: Христос васкрсе из мртвих“ . . .

Овако треба празновати данашњи светли празник; љубав се само љубављу достојно слави?

Да, браћо; данас, кад слаavimo победу светлости над мраком, треба да отворимо груди своје, и да сваки кутић срца свога осијамо зрацима: вере, љубави и наде, и то — ради васкрса!

Данас, кад слаavimo љубав ону, која благосиљаше и непријатеље своје, тре-

У Панчеву.

ба и ми да опростимо онима, који нас мрзе, да опростимо — ради васкрса!

Данас, кад слаavimo Васкрс Христов, треба и у нами да васкрсне све оно, што је лепо, племенито и узвишено; треба и у нами да васкрсне и с нами да живи: слога, мир и љубав, а све то ради васкрса!

Тако браћо моја, тако синови вере православне и свете цркве њене; и данас тако, и од данас тако!

Просветлимо се светковином; пружимо један другом братску руку љубави, и тако из чиста срца рецимо један другом поздрав и отпоздрав данашњи: Христос васкрсе — ваистину васкрсе!

Учинимо тако; то иште од нас добро наше, срећа наша, спас наш; то иште од нас — бог.

Будимо Срби, будимо људи, будимо браћа, па нам сунце љубави божије нигда заћи неће!

С ових неколико речи, што ми из срца потекоше, из срца ти народе мој, поздрављам данашњи празник светли, и кличем свима и свакоме: Христос васкрсе, — Амин!

Стеван Стевановић,
свештеник.

Шта се и како се и с које се стране досле покушавало, да се и код нас оснује семинарија за кандидате свештеничког реда?

(Наставак.)

Представци једној Митрополита Стратимировића од 15. Јула 1814. бр. 176 прилеже два писма помињатог већ више пута Петра Видака, тада епископа вршачкога: прво је од 2. Јуна и. г. и у њему јавља он Митрополиту, шта је говорио Архимандрит Сентђурски Павао Кенђелац, да ће манастири наши у Банату, осим Златице и Војловице коначно престати и „да ће се добра уништованих манастира обратити на фондус ради Семинариума чрез конзјлиара Несторовића у Банату завести се имуштаго,“ и да ће он (Кенђелац) у том Семинару управитељ бити и плату од 2000 фор. уживати; а у другом од 29. Јуна и. г. јавља владика Видак Митрополиту, да се Архимандрит Кенђелац састао у Араду са Несторовићем; да ће се два Семинара, један у ман.

Бездину а други у ман. Гргетегу под врховним надзором конзилијара завести, „нарочноже въ Гргетезѣ того ради, да тѣмъ уничижено станется Превосходительствомъ Вашимъ похвално въ Карловцѣхъ заведенное клирикальное Училище, еже онъ конзілиаръ аки установленое безъ всякаго потвержденія съ више, уничижителнимъ словомъ Winkelschule именоваше.“ Далѣ саопштава владика Митрополиту, шта су говорили родители, којих се деца у препарандији Арадској учила о Несторовићу и о професорима: „Его — Несторовича — за невѣжу и глупака познавше и медведомъ називающе, чрезъ нѣкотораго Берича вся дѣла отправляема быти сказивать.“

У Будимском „Мѣсяцослову на лѣто отъ рождества Христова 1814.“ навива се у прилогу ка календару: „Нѣка во извѣщеніе Станья Новоустановленыхъ школьныхъ заведеній Грекенеунитскаго Благочестія служащая искренная упоминанія,“ на стр. 35 „Урошъ Стефанъ Несторовичъ, истинный Народолюбецъ и ревностный общаго блага Рачитель“ а кад је дне 8. Авг. 1825. умр'о исти народољубац, испратиле су га будимске новине („Ofner Zeitung“ 1825) овим речма: „Selbst ein Mann — тако пише у том некрологу — von höherer, gründlicher und vielseitiger Bildung, setzte er den ganzen Zweck seines Lebens in den Eifer, dieselbe unter seinen Nationalen und Glaubensgenossen zu verbreiten; dieser edle Eifer war der Stolz aller seiner Anstrengungen, und ihr Gedeihen sichert seinem Andenken einen Ruhm zu, der von keinem ähnlichen verdunkelt werden kann.“ Но П. Ј. Шафарик, који је извео то место из некролога поменутих немачко-будимских новина додаје одмах за тим: „*Nach andern zuverlässigeren Nachrichten war er zwar ein angenehmer Unterhalter in gesellschaftlichen Kreisen, aber ohne alle wissenschaftliche Bildung, und im Fache der Pädagogik und Didaktik vollends ein Idiot.* Die höheren Anstalten, denen er vorstand, oder die Praeparandenschulen, hinterliess er im Zustande völliger Auflösung.“ Може когод, читајући ово у себи помислити: Боже мој! како се времена мењају, а ми се не мењамо! А ја ћу само приметити, да су у Араду још г. 1814. добро провидили тога Уроша народољупца и да оно што је писао владика Видак Митрополиту о Несторовићу није била зловна клевета. Но Несторовић није био сам, он је имао своју дружину и међу Србима и међу Власима; с том је дружином шуровао или правије у ту дружину, коју је водио Несторовић, а који се опет поводио за Берићем, спадао је осим потоњег владике Платона, Архимандрит П ава о К ен ђ е ла ц (који је — то нека је узгредице речено — дне 29. Авг. 1801. у Темишвару својом руком потписао реверс, Reversales, quibus idem Archimandrita se obligavit, quod ad casum conferendi sibi Episcopatus gr. n. u. R. Transylvaniensis tunc recte vacantis, suos conatus eo collaturus sit, ut degentem ibi Nationem Vallachicam non uni Ritus ad graeco-catholicam Unionem pertrahat“ и који је због тога од Митрополита, коме је тај реверс Кенђелчев доцније у руке дошао, повучен на одговор — и пред више епископа признавши у синодској седници усмено и писмено да је он реверс онај потписао — „septem annorum poena ecclesiastica“ обложен био) а чини ми се, да је и Лукијан Мушицки, од г. 1812. Архимандрит Шиматовачки, био у додиру с том дружином Несторовићевом, па и Крањац Копитар, који је г. 1810 писао Добровском: — „Die Ernennung des braven Serben Nestorowitsch zum Generalinspector der Wallachisch-Illyrischen Schulen

ist ein hoffnungsvoller Stern!“ — на што му је Д бровски приметио, односно запитао: „Was wird Nestorovich wohl leisten? Sollte er glauben, wie Manche — der Slawen Heil sey nur im Deutschlernen zu finden?“ (Briefwechsel zwischen Dobrowsky und Kopitar (1808—1828) herausgegeben von V. Jagić. Berlin 1885.) И тај ветрогоња и пука незналица, тај Urosius Nestorović имао је образа, да 27. фебр. 1813. пише Копитару у Беч писмо о стању српских школа и да у том писму и ово напише: „Ich will sogar mit Aufopferung meiner selbst das allerhöchste in mir gesetzte Zutrauen durch die nächste und baldige Überkommung der landesväterlichen gemeinnützigen Absichten vollkommen rechtfertigen, den allgemeinen Erwartungen entsprechen, und jede Intrigue verachten — nur die allerhöchste Gnade soll mich und meine Unternehmungen begünstigen, — denen ungegründeten, meist erdichteten und auf die Fortbefestigung des seit Jahrhunderten über uns verhängten Hierarchischen Despotismus, der nach einer unersättlichen Habsucht und Herrschgierde lächzet (sic), kein Gehör leisten; so sind meine und dieser dreien Nationen (српског, влашког и грчког) verjährte Wünsche bald, ja sehr bald erfüllt, und der Staatsverwaltung die sicherste Bürgschaft der ächten Treue, unveränderlichen Anhänglichkeit und des dauernden Wohlstandes verschafft worden.“ (Прочитај цело то Урошево писмо у „Летопису“ књизи 113. стр. 253—293.)

На послетку ћу још додати, да треба и писма Јована Берића (оног Берића, кога већ владика Видак г. 1814. помиње) прочитати, која је он Протосинђелу, односно Архимандриту Стефану Станковићу г. 1816 и 1824, а нарочито она два, која је владици Лукијану Мушичком г. 1832 писао, и која је пок. Ђорђе Рајковић у „Гласу Истине“ за г. 1884. печатао на стр. 47. 55. 61. 69. Одговарајући Горњекарловачком владици пише између осталог 5. Јуна 1832. Берић: „Што примѣчавате: Да бы Сѣминаріѣмъ нѣжданъ было, то смо мы свагда викали и писали, а 1831 мѣсеца Септембра на ново ургірали. Добро е да клирикалне школе при сваком Епископату остану, али е необходимо нужно, да се два Сѣминаріума заведу, да недолазимо до ове црне и срамотне нужде, да немамо кога за вышша достоинства представить. — Учините, ако родъ и цркву љубите, пропозицію за Сѣминариумъ, а за новце и фундацію совѣтуйте, да се они источницы узму, кое е конгрессъ народный у Темишвару 1790 лѣта предложіо, и кои су 23. Априліа 1791. Егw Величествомъ Леополдомъ II. у Флоренціи ѿдобрени и подписани, но у ефектъ нису доведени. Источницы тѣи есу: 1-во benevole adprommissa annua Archi- et Episcoporum oblata, quae insimul 9500 fl. чине etc. etc.“ И мало ниже вели Берић: „Гимназіумъ, философіа дволѣтна, факултетъ Теологическій, 4 Доктора Теологіе от мірскогъ священства есѣ желанія и предложенія, отъ кои до капи крви отступити не бы требало.“

„Да е Митрополитъ предложеніе учиніо, да се правленіе школа от міряна отузме, и нѣму онимъ начиномъ преда, као што вамъ е Гершићъ писао, то е све истина. Мы смо се бранили, као што смо умели — и учинили смо нашу контраремонстрацію. — Хоћемо ли се моћи одржати, тешко е напредъ знати. Мы никога немамо, тко бы за насъ, и за дѣло народно, противу толиког и у толиком достоинству и кредиту преко 42 године положеног Исполина, застао. Овде се иде управо на наше убійство, зато смо се јоначки бранили. — Мы смо сами признали, да се нешто реформирати мора,

и да смо мы у станю сами реформацію сочинити; безъ да е нужде, да насъ онај реформира, кои у смотренію наши дѣла ни понятія нема, кое се зактева. Има сиромѣ Митрополитъ и осимъ насъ и наши школа, пуне руке посла, па ние кадаръ ни оно, не велимъ да посвршуе, него само започне. Докле е само то допустіо, да се клерикалне школе заведу, имала е канцеларіа маѣарска от 1810 до 1822 гигантическогъ съ нимъ посла, докле га е едѣ едѣице натерала да се даде склонити. Нѣгова клерикална школа стои толико десетина година, и мы јоштъ дочекали нисмо, да е еданъ поне на гласу проповѣдникъ изъ нѣ изишао. Ово и тысяща други овимъ подобны примѣчанія са сузама писани су, еръ намъ е жао на свога устаяти. Чада, покарајтеся наставникомъ вашимъ; ово бы требало да смо мы наблюдавали, обаче како ћемо у таковомъ положенію, гди Духовный Отацъ нашъ заборавля: Отцы, не раздражайте чадъ своихъ“.

У другомъ писму свомъ од 18/30. Јула 1832 пише Берић владици Лукијану: „Изъ напредъ саобштеногъ у изводу предлога Митрополитовогъ *de meliori eruditione Cleri* можете видети, да Митрополитъ *studio* (навалице) ние хтео Репрезентацију своју (од год. 1831) поне отъ конгресса Іллирическогъ у лѣту 1790 држаногъ почети, ибо се и ту Семинариѣмъ, а не клерикалне школе ишту, него починъ от 1811, да му е лакше замрсити и Семинариѣмъ на вѣки удавити. Та за Бога у клирикалнымъ школама сиромѣхъ младић 1.) мора да две или три године са своимъ или отчинымъ трошкомъ *utrobique* (на обе стране) горкимъ, ранити се и одевати (башъ ако ће и бунгуре у једномъ благодѣянію имати); 2.) само два часа пре и два часа после подне предъ очима наставника свога бити, а прочи 20 часова себи самомъ остављѣнъ, или отъ глади очаявати, или издрте халѣине крпити, или съ невалялимъ друштомъ пиянчити и свака безчинія учити, а у Семинариуму има кость и квартиръ и одѣло, и за сва 24 часа и у дану и у ноћи надзира-теля у наукама, и моралѣ и воспитанію, безмездно,“ и т. д.

„Гледайте милостивѣйшій Архі-Пастирю, шта ћете садъ радити; ваша су сва дѣла свагда великанска и важна была; предложите и овомъ приликомъ онаковій совѣтъ, кои ние за данас и за сутра, него кои ће за све векове и за сладко потомство, постојана незыблема блага за собомъ повести. Ваша ће реч чувена и послушана бити.“ Тако је и још више позивао и бодро Јован Берић владику Лукијана г. 1832 и све су владике а понајпре Митрополит Стефан захтевано мњење о бољемъ образовању и бољемъ дотирању свештенства поднели, само владика Лукијан Мушицки, као што сам још напредъ приметио, свога мњења о томъ није никадъ поднео, а он је преживио Митрополита Стефана!

Митрополит је Стефан Стратимировић рекао г. 1832, а то му је о предмету, с којимъ се ми бавимо, била последња речъ: „*et nunc praeexistunt: Caroloviczii, Verschezini, V. Aradini, Pakraczini, et Carolostadii scholae Clericales, quae sufficientissimam pro erudiendo futuro mei ritus Clero provisionem fecerunt*“ — и прешао јзъ одмахъ на питање друто о бољемъ дотирању клира.

Мене се друге клирикалне школе не тичу но само карловачка, коју је онъ завео и онъ издржавао. Каква је била та Богословија Карловачка?

У почетку године 1839. писао је Павло Берић, АЕМ. Секретар, Епископу Темишварском, Пантелеимону Живковићу и ово: „Ја се единако мучимъ и радимъ о высочайше (Int. dto. 6. febr. 1838. Nr. 5163.) зактеваномъ плану

in re melioris eruditionis et dotationis Cleri nostri Ritus, а нема ко да ми помогне. Пошљите, молимъ васъ, о томе коју добру мисао. Можемо ли предложение учинити, да Аспиранти предварително морају свршити гимназіалне и философическе науке, као кодъ други вѣроисповѣданія? — Трајућа јоштъ еднако и после заведенія клирикалнихъ школа вика, да клиръ нашъ *congrue eruditus* није, и зактеванъ, да му се *congrua eruditio* даде, види се то *indigitirati*, да и нашъ клиръ зна оно што римскій, а томе е пособіе, да се учи као и римскій, дакле да сврши гимназіумъ и филозофію. Недостатакъ вѣжества у онима, што прямо принадлеже званію свештеничкомъ, не пада у очи онима, кои вичу на глупостъ нашега клира и *congruam eius eruditionem* зактевају. Нѣма бы нашъ свештеникъ сасвимъ изображенъ быо, кадъ бы знао латінски и маџарски или *respective* немачки, кадъ бы имао нешто понятія о логики, физики, метафизики и пр. макаръ у прочемъ мыслио да е 160 и неколико собора было, као што е ономадъ еданъ *candidatus* у овдешнѣмъ консисторіуму ексаминиранъ одговоріо. — На мою душу оће паметъ да ми се заврне, кадъ станемъ мыслити, шта љу у овомъ дѣлу писати. А шта *de dotatione*? Нѣгова Ексцеленція, Господи́нь Архіепископъ (Стефан Станковић) овде едну идею има, на коју свагда рекуррира, кадъ се годъ о томъ разговара. Онъ каже, да се Епископима конферираю добра. А кадъ я рекнемъ, да владика има само седамъ, а попова хиљада, коима треба помоћи, и како овима валя помоћи, ту сажива рамени. На ме се навалило све што е теретно у митрополитству: да Богъ да, да узмогу дурати.*

У одговору на то вели поменути владика Живковић у писму писаном месеца фебруара г. 1839: „Признаемъ, да е превелико бремене сочиненія плана за већу культуру и дотацію нашегъ Свештенства на васъ спало. Хотя да имате и своју Епископа мнѣвіе предъ собою (то су она мнѣња епископска поискана још 1832) опетъ садъ при реасумциі таквогъ предмета, гди се сва обстоятелства своју Епархіа мораю сватити, полезно бы было, да има поредъ Нѣгове Ексцеленціе Гдина Митрополита выше людѣй, съ коима бы се заедно радило и советовало, нарочно кадъ бы и кои Епископъ конкурірао. Да самъ ближе, я бы се и наметнуо са свойскомъ помощію. У взаимномъ разговорѣ честомъ и многомъ о предмету каковомъ отвараю се и взаимнима примѣчаніяма исправляю се мысли. — Та кондіція, да се само они, кои су филозофію или Гимназію свршили, могу примати у Богословію, неможе се у еданпутъ и вообщте поставити, зашто кодъ насъ не обучаваю се будущіи Свештеници публичнымъ но своимъ собственымъ трошкомъ. Тко се може натерати, да се 15. година своимъ трошкомъ учи, пакъ после да дође на парохію какову у Епархіи Будимской***. Съ томъ кондіціомъ бы мы могли у гдѣ-коима Епархіама на еданпутъ остати безъ Свештенства. То бы се могло за обшту цинозуру поставити, да се на извѣстно число свагда они, кои су выше науке свршили, *per praescellentiam* у Богословію примаю.

(Наставиће се.)

ПОСЛАНИЦА РИМЉАНИМА.

(Наставак.)

Ст. 7. *Νόμος* безъ *ό*, означује сваки | *ό* у посланици овој Мојсијев закон. закон, био он од Бога или од људи, са | Смисао је овај: Мојсијев закон има

опћега са осталима законима у томе, што се њиме срамота рђавих дела боље означује (2. књ. Мој. 20, 14.) „не чини прељубе.“ Овде на што се Апостол позива, говор је о врлинама и делима, којима се зло намере откривају.

Грѣха незнахъ точию закономъ, похоти же не вѣдахъ, аще небѣ законъ глаголахъ: не похощеши. Овде говори Ап. Паво о себи, у жељи, да својим искуством потврди истину онога, о чему говори. Природа човечија, услед грешне покварености, постала је таква, да забрана јаче дражи чувство и побуђује у човеку жељу да окуси од запрећеног плода. *Niti in vetitum* познато беше и незнабошцима. Тако и Ап. овде говори: ја небих ни знао за жељу, да закон не каза: не пожели. Неки овако разуму: ја небих појмио грешност и пагубу својих жеља, да ме није закон навео на то. Управ мисао је апостола, да покаже тежњу к забрањеним жељама, дакле да има у човеку грешног зачетка, који добро изопачава и греху повода даје. Без закона је грех мртав. Не значи то да га није било, него да он не дејствује тако, не познаје се тако јасно, налази се у стању напора. Тако и оно пређе: греха не познах осим кроз закон, не показује савршено незнање, него се њиме изражава, да сам у закону тачнијег знања и појма добио. (Бл. Теодорит и Златоуст.)

Ст. 9. Азъ же живяхъ кромѣ закона иногда, пришедшей же заповѣди грѣхъ убо оживе. Апостол овде не говори, да је он и буди који човек игда без закона живео, јер смо већ у 2. гл. 15. стиху показали, да, где и не беше откривеног закона, н. пр. у незнабожаца, беше природног закона — видело ума. Ово је само хипотеза, по којој се Апостол у положај таквог човека ставља, коме не беше познат никакав позитиван за-

кон, али га доцније добива, и као такав говори он неко извесно време, као да је он баш тај човек сам. Али ово ваља о свима људма разумети; па и ако баш Апостол заиста о себи говори, то говори он о своме пређашњем стању, докле под законом беше, а не о своме садањем, када се већ под благодаћу налазаше. Држе неки, као Златоуст, да је он то рекао о Јеврејима, док не имадоше закона. Неки држе, да је он овде насликао свој фарисејски живот, када је гонио цркву Христову.

Ст. 13. Благое ли убо бысть мнѣ смерть; да не будетъ: но грѣхъ, да явится грѣхъ благимъ ми содѣвая смерть, да будетъ по премногу грѣшенъ грѣхъ заповѣдию, — друкчије речено, како би се грех много већим злом, и далеко горим представио, него што је до закона био и него што су га обично држали.

Ст. 14. Вѣмы яковъ законъ дѣховенъ есть, азъ же плотанъ есмь, проданъ подъ грѣхъ. Назива закон духовним, јер је од Бога — духа, по садржини, што садржи духовне заповеди, које се односе ка савршенству духа — по цели, што морално усавршава човека, што обећава онима, који га врше, духовна блага, што је по карактеру свом савршен и свет. Себе назива апостол телесним, представља себе као човека несавршена, пуна рђавих жеља, окужена грехом. Продан под грех — Златоуст, Теодорит, Августин и западни тумачи односе телесност ту на стање препорођаја, у коме се продужује борба међу дејством благодати и последицама греха. Не губећи из вида, да и они, који су препорођени, могу по ново бити телеснима и предати се греху, ваља нам приметити, да апостол препорођене у опште назива слободнима од тела и власти греха. (5. 6.) Телесан, овде се разјашњује речима: продан

под грех, а то не смемо приложити к препорођају.

Ст. 15—24. Апостол слика овде стање старозаветног човека, у коме је унутарња борба међу умом и вољом, међу духом и телом. Чим је човек пао, престала је воља служити разум, који је још сачувао познавање добра и тежи за њим, али нема снаге да побуди вољу да врши оно, за чим тежи, шта би управо хтео. Глас савести, унутарњи судија, који човека управља, тако је слаб, немоћан, да задржи радњу човекову, — скучен је, неодлучан тако, да је тешко и следовати указивањима његовим. Тело из оруђа духа почело је њиме владати и најдуховније способности привукло је да тражи разноврсна средства, да задовољи нужди, да удовољи духовној потреби, постало је немоћно, па још и непријатељ. Закон Мојсијев, који нам је дат да определи радњу воље, могао је само доказати унутарњи раздвој и немоћ палог човека и побудити у њему нужду за благодатну помоћ. Закон је овај помагао природном закону савести човекове, и позитивним спољашњим казнама обуздавао је гре-

шне наклоности човекове, а наградама поощтравао га је на вршење добра. Али немоћи телесне, урођене наклоности к злу и грешне навике посташе тако обичне и сталне, да их апостол управо укупно назива законом греха, а по радњи њиховој — законом плоти, законом удова, који делује противу закона ума или савести. И противно деловање овога закона према закону ума тако је силно, да човек оно ради што неће, а нема у себи довољно снаге да ради што би хтео. За то апостол у име целог несрећног човечанства и вапије: Мене несрећна човека! Ко ће ме избавити од тела смрти ове?

Западна црква, по мишљењу Августина, Амвросија и других, по постојећим правилима тридентијског сабора, односи овако насликано стање човека на препорођај, али сами западни тумачи н. пр. Калмет, Алијон (Die heil. Schr.), Биспинг (Exeg. Hand. Röm. 7, 14) позивајући се на мишљење Златоуста, Теодорита, Теофилакта и друге источне писце и оце црквене, држе, да се пре односи на стање човека до препорођаја.

(Наставиће се.)

Евнгеліа попа Василіа Дејановића.

Етефан Бжїею Мїстію Православни Архїерен Кѡстанице, Зринополїе, Анки, и Корвавїе, и прочиx.

Емѣренїе Наше Пишет ѿ Блгѡ-дети же и дара все сѣагѡ и животворецагѡ дхѡ иже дастъ Намѡ церковнїе дари даати, Темже ѡбѡ сѡдѡи вжїе блгѡволише да протѡпопѡ Кїр ивница Кнежевићѡхъ васпрїелѡхъ на себе чинѡхъ монашаски, и быти вѡ дворе Нашемѡхъ в медкѡхъ и ва васен здешнїи Краини Нашѡхъ Исправникъ и Наместникъ, Тѡгѡ ради бывшаго его Іенѡріа вѡ егѡ ѡчествѡ

радѡчѡхъ, вѡдетсе по нѣговѡхъ хотенїю и желанїю Попѡ петрѡ егѡ Гарѡдникѡхъ кон пак вѡде лепѡхъ и безречи исправлѡти ѡречене протѡпопѡске Іенѡріе Нашемѡхъ Наместникѡхъ, ѡцѡ Кїр Гевргїю какѡ ѡни помеждѡ себе вѡдѡсе сложили, Апо-нѣже Пѡпѡхъ василїе дејановићѡхъ ѡчествѡмъ естѡ ѡ радѡча, Тогѡ ради мѣрнѡстѡхъ Наша вѡдет ѡмѡ ѡрадѡчѡхъ попокинѡхъ нлїти Іенѡрію коюе досад државѡхъ речени пѡпѡ петарѡхъ, А еце ктомѡхъ да се прида попѡ василїю петѡхъ кѡхѡхъ ѡ поповинѡхъ бывшагѡ протѡпопи и да мѡ се намири кѡхѡхъ тридесетѡхъ, И ѡѡѡхъ ѡставлямъ

прво, како је владика костајнички-зринопољски, потоњи горњекарловачки — испрва резидовао, седио и престо-вао у Метку у Лици, а после је та владичанска столица пренета у Плашки;

друго, како је овај владика Стеван Љубибратић проту тог Ивицу (Јовицу) Кнежевића, покалуђерена по имену Ћорџа, поставио себи, у свом двору у Метку и за сву Горњу Крајину — за „исправника и наме-сника“.

на послетку, треће, како владика дели и раздељује нурију (поповину т. ј. парохију) протопопску сроднику на-месникову попу Петру и попу Васи-лију Дејановићу „како се они поме-ђу себе буду сложили“ и како су па-рохије тамошње, по гласу писма овог, бројале тада само 30 кућа парохијана.

* * *

Језик је у писму, с нешто мало мешавине, чист српски словенски, те показује, као и многи други споме-ници оног доба — да је тај и такав језик био тада званични језик у пи-сима и пословима у нас црквеним — док не дођоше овамо Руси учитељи и са собом донеше и унесе у школу наш језик руски словенски, данашњи наш црквени, и до скоро званични конзисторијални, и т. д.

У речима: васпрієлѣ, монашаски, васа Сѣеничаска, васточніє, ѿбезча-етит, любазно, сѣеничаскѣ часть вазда-ите . . . виде се старински полуглас-ници ѡ и ѡ замењени са а по правилу српском словенском; исто тако заме-њено је у речима: живѡтворѣщаго, пѣтѣ кѣѣх', клѣтвѣ . . . ѡ са ѡ, а у речи дворе, примѣте, васѣми, лепо и безрѣчи, ѣ са ѡ, и т. д. Сугласничким основама у облицима на крају, ил је ѡ и ѡ, ил је изостављено па озгоре слитном тек обележено. У очи пада други падеж множине: кѣѣхѡ и одмах затим: кѣ-ѣх', који облик и данас тамо такав

У Новом Саду, о Ускрсу 1887.

превлађује, као и у Срба Црногораца, у којих је још к тому: к отврднуло у г. Речи: пѣнѡи цѣркѡи и још друге показују мешавину србуљску и руску.

Помиње се ето у писму том: Го-сподар поркѣлавѣ Кѣр Милашин Кали-нић. Поркѣлав има више значења: та-вничар или по туђински профус; слуша на добру властелинском, и: настојник, кастелан властеоски, па и кмет у селу. Ово последње биће да је био поменути Милашин Калинић у Радучу, селу близу Госпића у Лици, по свој прилици старином род пошто-ваном г. И. Калинићу, који ово пи-смо сачува и посла уредништву овом.

Реч нурија или као што се у писму овом тумачи: поповина, то јест парохија, има овде старински прејото-ван прилепак с почетка: ѡ, ѡѡ, јѡнурија, као оно у именима: Мануил: Емануил; Катерина: Екатерина, Јекатерина; па Мушицки, Емушицки, и т. д.

* * *

Приказасмо вам ето то писмо или синѣелију како за први мах мишљасмо да требаше; који се пак у послу овом разбирају, наћи ће у писму овом још и других особина језичких и право-писних, и нарочито слово: ѣ.

Оваких и сличних споменика на писмено — слушалисмо, да има много у тамошњих свештеника и у црквених општина наших: обрадоваће нас сваки, ко би нам год који послао по пријатељ-ству ради приказа оваког, поштом а о нашем трошку.

И што више пута рекосмо, и овом приликом понављамо, да су оваки је-зички споменици свога доба — сведо-чанства и докази: како би се језик наш народни развио био својим теком рођеним у књизи нашој, да се не у-веде у нас првих десетина година про-шлого века руски словенски језик у школу и у цркву, потоњи донекде и покњишки славјано-сербски.

Александар Сандић.

Религиозно-философски и црквено-историјски прилози.*)

I. Приступ.

С овим прилозима поставили смо себи доста сувремену задаћу. Та религиозне борбе силно су заталасале наше доба. Ту имамо пред очима унутрашњу религиозну борбу, која се сада више него икада збива у духу људском — мислимо борбу, што је води знање против вере, слободоумност против духа, који је религијом везан.

У свима временима, код свих народа, код свих вероисповести било је људи слободњака, тако званих „просветитеља“, који су занесени својим знањем и страшћу хтели да се ослободе од религиозних веза, којима је човечанство спојено с Богом и за њега везано; па су у томе дошли до тога, да су одрицали Бога, да су сами себе обожавали, и тако се до скота понижавали. Али то су били само поједини људи, што су од Бога отпали; они су своју науку писали само у књигама, или су оснивали тако зване „школе“, знанствене секте. Данас се пак слободоумност, одрицање Бога, самообожавање човеково уноси у светину, те јој се проповеда као ново јеванђеље. Сад се хоће од безвере да гради религија за човечанство.

У пређашњим религиозним борбама војевало се против једне или друге религије; данас се пак војује против саме религије (као религије) у опште. Кад се хришћанство појавило на свету, настала је борба између хришћанства и незнабоштва; али о самој религији, о потреби религије није било сумње нити се због тога војевало. Кад се хришћанство развијало, оспоравана је ова или она хришћанска наука, али не тога ради, да се сама религија уништи, него се на против водила борба и спор у правом интересу религије, у тежњи, да се религија истински сазна, да се потпуно задовољи; религиозни осећај.

*) Под овим насловом саопштавамо овде у преведеном и прерађеном облику неколико чланака из припознатог листа Дра Ф. Шуселке „Die Reform“ од год. 1875. Ти су чланци веома zgodни и за данашње религиозне прилике, те се надамо, да ће занимати наше читаоце.

Уредн.

Та и у доба „реформације“ није се ишло против саме религије, него је та борба још на обе стране пробудила ново религиозно одушевљење.

Али у данашње доба војује охоли дух човечији против религије саме, против најсавршеније, праве божанске религије, против хришћанства. Данас не тежи и не војује образованост, да религију, која сад постоји, разбистри, да је од заблуда и злоупотреба, ако их има, ослободи, или да другу можда бољу религију пронађе и установи; не, данас је доказ и задаћа образованости: неимати никакве религије, сматрати религију као питање, које је умом савладано, прогласити је причом, која је приликовала човечанству за детињског му доба, али која је за сазрели човечији дух излишна, сувишна, управо недостојна.

Образовани људи у свом претераном и изопаченом изображењу и охолом уображењу предбаче с тим мислима, а велика множина људи брбља, виче, говори то исто за њима у жељи и заносу, да тиме покажу, да су и они образовани. Доиста се веома многи сувременници не би радо одали ирелигиозности, али ма и с тешким срцем морају то да чине, јер баш то спада у модерну образованост. То је особито случај код женских, код госпођа и госпођица. Нема ништа жалосније ни јадније, него кад се женска уста ругају вери, кад говоре атеистичке, безбожничке фразе и проповедају циничко учење из материјализма. Има, на жалост, доста красних госпођа и госпођица, које из пуне допадљивости тегују модерну ирелигиозност, јер се боје, да би их мушкарци иначе сматрали за необразоване, просте и глупе.

„Веровати значи незнати ништа“, — говори се данашњим даном, па пошто сада сваки себи уврти у главу, да много зна или да све зна, то неће нико ништа више да верује. Али те уображене многозналице верују баш у оно, што је најневероватније, на име, да ван природе и над природом

ништа нема, и да је природа саму себе створила, и то ни за какву другу цел, него да је ту има.

Све знање почиње вером, а неверовање (безвера) мора се знањем побити. За ту духовну борбу хоћемо у овим прилозима да пружимо оружја. Нека се не плаше читаоци, да ћемо им изнети овде строго научну систематску философију религије или опширну историју хришћанске цркве. Ми у погледу најважнијих и највише оспорених питања хоћемо само да покажемо, да се наука, која се налази у хришћанству, не мора само веровати, него да се она може и умом и разумом схватити и разабрати, да се дакле може знати.

Разуме се, да ћемо се у том послу послужити аутентичним изворима. Нећемо

(Наставиће се.)

Белешке.

(† Никанор Грујић.) На првом месту доносимо у овоме броју некролог великом владици-песнику из пера нашег врлог сурадника г. В. Красића, а овде саопштавамо, да је велики покојник сахрањен у уторак 14. (26.) априла о. г. О свечаном погребу му има загребачки „Србобран“ ову брзојавну вест: „У 9 сати служба божија. После опело. Служио владика Теофан Живковић са 50 свештеника и изговорио дивно надгробно слово. Сав народ у цркви љуто плакао кад је владика Теофан прочитао песму, коју је покојни владика себи у очи смрти певао. Владу заступа Станковић. Заступљено и католичко свештенство, све власти целе жупаније. На погреб дошли многи изасланици црквених и политичких општина. Много народа стигло из далеких крајева, нарочито из Хрватске и Славоније. Дошао и Руварац архимандрит. Спроводу присуствује до 4000 душа. Пок. владика сахрањен најсвечаније на гробљу. Велики жупани беловарски и пожешки дошли на погреб. Неумрли владика оставио 19

изрицати само наше назоре и осећаје, да нам неби противници рекли, да то говори какав слабоуман сањалац, у кога је религиозни осећај јачи од разума; него ћемо врло често наводити изреке и мишљења учених првака свих времена, и то не само хришћанских, него и незнабошких. Па пошто се данас особито природне науке узимају као оружје против хришћанства, то ћемо нарочито наводити и мишљења и признања, што су их учинили велики природњаци у погледу хришћанства, а та ће признања показати, да се баш она библијска учења, што их ратоборни ученици природних наука највише оспоравају, испитавањем великих стручних првака (природњака) не само не обарају, него да се још потврђују.

дела, које у рукопису, које већ штампаних. Тестаменат оставио усмен.“

(О Васкрсу) била је у Н. Саду сватри дана архијерејска служба, којом је приликом високопреосвећени епископ бачки г. *Василијан Петровић* рукоположио за ђаконе и после за свештенике ове свршене богослове: *Владимира Обрадовића* и *Николу Рибарца*. Први је одређен за администратора парохије у *Вашици* у архидијези, а други за протопрезвитерског капелана у *Вођину* у пакрачкој дијецези.

(У Требињу) у Херцеговини хоће православни Срби да граде цркву, па се обраћају браћи Србима на све стране, да им притеку у помоћ, да би могли тај свети подухват извршити. Друштво св. Саве поклонило је на ту цел 300 фор., и позвало је цео народ српски, да пошље своје дарове или томе друштву у Београд или црквеној општини у Требињу. И ми од своје стране молимо све наше црквене општине и родољубе, да помогну сиромашној, али честитој и јуначкој браћи Херцеговцима, да подигну себи храм божји у Требињу.

(Прешао у православље.) Г. Антоније Освалд, ликовођа српског црквеног певачког друштва у Ст. Бечеју прешао је из римокатоличке у православну веру.

(Одликовање.) Његово високопреосвештенство православни епископ далматински, доктор богословије, Стеван Кнежевић, одликован је од српскога краља Милана орденом св. Саве I. степена. Овај врсни архијереј српски, који је велики добротвор и пријатељ своме народу, добио је још пређашњих година и од Његовог Величества нашег цара и краља ова одличја: орден гвоздене круне и Фрање Јосифа I. — Рођио се 15. јуна 1806. у Оћестову близу Книна у Далмацији, рукоположен је за ђакона 21. маја 1833, а именован за епископа далматинског 16. марта 1853.

(Г. Манојло Грбић,) професор и катихета на српској учитељској школи у горњем Карловцу, пише „Историју владичанства горњо-карловачког“, која ће још ове године угледати света. Писац је израдио то важно дело по изворним списима и документима из архиве плашчанске и гомирске, из архива политичких власти и по домаћим и страним историцима. Радujemo се, што се наш поштовани пријатељ и сурадин овога листа латио те мучне работе, која ће бити од велике вредности по нашу историју. Народ ће му труд наградити вечитим признањем.

(25-годишњи јубилеј.) Светле недеље прослављена је овде у Новоме Саду ретка народна светковина од културно-просветнога значаја — народ српски славио је на име 25-годишњи јубилеј српског народног позоришта. Прослава је отпочела други дан Ускрса свечаним начином и трајала је шест дана. За то време приказано је

више оригиналних позоришних комада из српске историје и друштвеног живота. Светковина је завршена на томину недељу 12. (24.) априла сјајном беседом, на којој је суделовало више певачких друштава. Прослави овој одазвала се публика из места и са стране живо и многобројно. Опширнији опис о овом јубилеју позоришном донеле су већ готово све српске новине, с тога о њему само ово бележимо.

(Друштво св. Саве) имало је 25. јануара о. г. своју главну скупштину, на којој је закључено, да се од улога чланова утемељача и од прилога већих од 25 динара на друштвене смерове троши само камата, а главница да се сме окрњити само по пристанку самих чланова утемељача и прилагача у случају какве нарочите потребе. Изабран је управни одбор од 21 члана. Председник је друштву Светомир Николајевић, а подпредседник Стеван Вл. Каћански. Установљена је и трећа врста чланова „помагача“ ради сиромашнога света, који ће плаћати 2 динара годишње. Решено је још и то, да се књижевни радови у друштвеним списима награђују. Друштво св. Саве има сада 1500 чланова утемељача и преко 4000 редовних чланова. Имаће друштвено износи преко 60.000 динара. — Ми смо у 21. броју овога листа од год. 1886, стр. 335., саопштили цел и задатак овога корисног друштва. Напомињући овде по ново, да редовни чланови плаћају 5 динара годишње, а утемељачи јераред за свагда 100 динара или за 4 године по 25 динара, — позивамо наше родољубе, да ступе у чланство тога просветног друштва.

„Глас Истине“ излази 15-ог и последњег дана сваког месеца на читавом табаку велике 8-не. — Рукописи шиљу се г. Сави Петровићу уреднику, а претплата штампарији А. Пајевића у Нови Сад.

Цена је листу: За Аустро-Угарску: на целу годину 2 ф., на пола год. 1 ф. За Србију: на целу годину 5 дин., на по год. 2½ дин. Из Србије предплату прима књижара В. Валожића у Београду.

Још се могу добити сви бројеви „Гласа Истине“ од почетка до данас.

ВЛАСНИШТВО, ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМ САДУ.